

მონმისა და ბრალდებულის ჩვენებების შეპირისპირება სამართლებრივ დისკურსში

აბსტრაქტი

ქართული სისხლის სამართლის პროცესის არსებობა რამდენიმე წელს ითვლის. თავდაპირველად, 1998 წლის 20 თებერვლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი შეეცადა სისხლის სამართლის პროცესის მოწესრიგებას, თუმცა, თანამედროვე ტენდენციების გათვალისწინებით, მიღებული იქნა დღეს მოქმედი, 2009 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მაშინ არსებული სისხლის სამართლებრივი პრობლემების გადასაჭრელად. ვინაიდან სისხლის სამართლის პროცესი არ არის სტატიკური, დროთა განმავლობაში, ახალი გამოწვევების პარალელურად, საკანონმდებლო ორგანოსა თუ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებებით ხდება მისი ფორმირება. საინტერესოა, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის 2021 წლის 28 დეკემბრის გადაწყვეტილების მიღებით, ხომ არ შეიზღუდა ბრალდებულის საერთაშორისოდ აღიარებული - თვითინკრიმინაციისგან დაცვის უფლება და ბრალდებული ხომ არ გაიგივდა სტანდარტულ მოწმესთან? სტატია სწორედ ბრალდებულისა და მოწმის საპროცესო სტატუსის საერთო და განმასხვავებელ ნიშნებს, მათ მიერ მიცემული ჩვენებების თავისებურებას შეეხება.

I. შესავალი

ქართული სისხლის სამართლის პროცესის არსებობა რამდენიმე ათეულ წელს ითვლის. თავდაპირველად, 1998 წლის 20 თებერვლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი შეეცადა სისხლის სამართლის პროცესის დარეგულირებას, თუმცა, თანამედროვე ტენდენციების გათვალისწინებით, მაშინ არსებული სისხლის სამართლებრივი პრობლემების გადასაჭრელად მიღებული იქნა დღეს მოქმედი, 2009 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მაგრამ დღემდე ცალკეული პრობლემები კვლავ

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი [maia.akhvlediani472@law.tsu.edu.ge]

პრობლემებად დარჩა. შესაბამისად, საზოგადოების განვითარების პარალელურად, კანონშემოქმედებითი როლი, გარდა საქართველოს პარლამენტისა, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოსაც აქვს მორგებული.

მას შემდეგ, რაც დემოკრატიული სახელმწიფოს ჩამოყალიბების პარალელურად, თვითიუსტიცია უარყოფილი იქნა და დამნაშავეს დასჯის მონოპოლია სახელმწიფომ საკუთარ თავზე აიღო, სისხლის სამართლის როგორც მატერიალური, ასევე საპროცესო კოდექსის ყურადღების ცენტრში ბრალდებული/მსჯავრდებული მოექცა. შეჯიბრებით პროცესში, ბრალდებული ცალკეული სამართლებრივი გარანტიებით არის უზრუნველყოფილი, რათა თავი დაიცვას თავისი უფლებებისა და თავისუფლებების უკანონო შეზღუდვის, უსაფუძვლო და დაუსაბუთებელი ბრალდებისა თუ უკანონო და უსამართლო განაჩენისგან. ამასთანავე, ბრალდებულს უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა, თავად აირჩიოს დაცვის სტრატეგია და მოსამართლეს მისეული ვერსია ყოველგვარი შეზღუდვის გარეშე გააცნოს.

2021 წლის 28 დეკემბრამდე სისხლის სამართლის როგორც მატერიალურ, ისე პროცესუალურ ნაწილში, ღიად იყო საკითხი დატოვებული ბრალდებულის ცრუ ჩვენებისთვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრების შესახებ, თუმცა, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის №3/2/1478 გადაწყვეტილებით, ჭეშმარიტების დადგენა და საჯარო ინტერესი ბრალდებულის თვითინკრიმინაციისგან დაცვის უფლებაზე პრიორიტეტული აღმოჩნდა.

საინტერესოა ბრალდებულისა და მოწმის საპროცესო სტატუსის საერთო და განმასხვავებელი ნიშნები, მათ მიერ მიცემული ჩვენებების თავისებურებანი და ბრალდებულის გამოუვალ მდგომარეობაში ჩაყენება – ისარგებლოს დუმილის უფლებით, თუ თქვას სიმართლე?!

II. მოწმის ჩვენების სამართლებრივი ანალიზი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით

მოწმე სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია სისხლის სამართლის სისტემისთვის. ის წარმოადგენს მართლმსაჯულების საწვავს, რომელსაც საკუთარი წვლილი შეაქვს სამართლიანობის განმტკიცებაში. მოწმეს სისხლის სამართლის სისტემის ხერხემალსაც უწოდებენ, რადგან ის არის ადამიანი, რომელიც ყველაზე მეტ ინფორმაციას ფლობს დანაშაულის მოვლენების შესახებ და ხშირად დანაშაულის პირდაპირ მტკიცებულებასაც წარმოადგენს. მოწმის ჩვენება ეხმარება სასამართლოს, გამოიტანოს სამართლიანი განაჩენი. მაშასადამე, მოწმის ჭეშმარიტი ჩვენება არის სამართლიანობის

ქვაკუთხედი. ის განიხილება როგორც შემთხვევის „თვალეები და ყურები“.¹ მოწმეთა ჩვენებები ძალიან მნიშვნელოვანია და დიდი ფასი აქვს, რადგან ამ დროს ხდება დანაშაულის ჩადენის სავარაუდო მიზეზის დადგენა და სხვადასხვა ვერსიის შემოწმება.²

როგორც წესი, ნებისმიერი მოწმე მზადაა წარმოადგინოს თავისი ხედვა მომხდარის შესახებ. მოწმე არის ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი, რომელსაც გამოიძიება ითვალისწინებს საქმის შესწავლისას.³

მოწმის ლეგალური დეფინიცია მოცემულია საქართველოს სსსკ-ის მე-3 მუხლის მე-20 ნაწილში, რომლის თანახმად, მოწმე არის პირი, რომელმაც შეიძლება იცოდეს სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა დასადგენად საჭირო მონაცემი. პირი კი მოწმის სტატუსსა და უფლება-მოვალეობებს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის თაობაზე გაფრთხილებისა და ფიცის დადების შემდეგ იძენს. შესაბამისად, საინტერესოა, თუ რომელ ეტაპზე (გამოძიების თუ სასამართლო განხილვის) იძენს პირი მოწმის სტატუსს, ანუ როდის ხდება მოწმის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შესახებ გაფრთხილება და ფიცის დადება? რეალურად, პირი მოწმის სტატუსსა და უფლება-მოვალეობებს იძენს სასამართლოში⁴, მას შემდეგ, რაც იგი დადებს რელიგიურ, არარელიგიურ ფიცს ან ფიცის შემცვლელ სამოქალაქო დადასტურებას⁵ და გაფრთხილებული იქნება მოსამართლის მიერ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შესახებ⁶. საქართველოს სსსკ-ის 48-ე მუხლის მეორე ნაწილი სასამართლოს ავალდებულებს, ფიცის დადების წინ, მოწმეს აუხსნას ფიცის მნიშვნელობა და განუმარტოს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 370-ე (ცრუ ინფორმაცია; ცრუ ჩვენება) და 373-ე (ცრუ დასმენა) მუხლებით გათვალისწინებული სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა. თავის მხრივ, ფიცის მიზანი ყოველთვის მოწმეთა ჩვენებების სანდოობისთვის ხელის შეწყობა იყო.⁷

საქართველოს სსსკ-ის 47-ე მუხლი დამატებით განსაზღვრავს იმ პირთა წრეს, რომლებიც, შესაძლოა, სასამართლოში მოწმის სტატუსით იქნან გამოცხადებულნი და შემდგომ დაკითხულნი. ასეთ პირებს მიაკუთვნებს

¹ Rahul Jaggi, 'Witness Protection' (2020) 18 Supremo Amicus 1.

² Jessica Ward, 'Do the Clothes Make the Man – Implications of a Witness' Status in the Determination of Probable Cause' (2001) 28 (6) Fordham Urban Law Journal 2012.

³ Ward, *supra* სქოლიო 2, 2006.

⁴ ავტორთა კოლექტივი, გიორგი გიორგაძე (რედ.), საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი (მერიდიანის გამომცემლობა 2015) 36.

⁵ გიორგი თუმანიშვილი, სისხლის სამართლის პროცესი ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა (იურისტების სამყაროს გამომცემლობა 2014) 151.

⁶ ავტორთა კოლექტივი, *supra* სქოლიო 4, 36.

⁷ Svjetlana Dragovic, 'Witness Oath in Criminal Proceedings' (2023) 3-4 Criminal Justice Issues – Journal of Criminal Justice, Criminology and Security Studies 80.

სისხლის სამართლის პროცესის მხარეებსა და პროცესის სხვა მონაწილეებს. უფრო კონკრეტულად კი, ზემოთ აღნიშნული მუხლის თანახმად, სასამართლოში ჩვენების მიცემისას მოწმის სტატუსით სარგებლობენ, მისი უფლებები ენიჭებათ და მისი მოვალეობები ეკისრებათ ასევე გამომძიებელს, პროკურორს, ბრალდებულს, დაზარალებულს, ექსპერტსა და თარჯიმანს.

რაც შეეხება მოწმის მიერ მიცემულ ინფორმაციას, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის 24-ე ნაწილის თანახმად, მოწმის ჩვენება არის მოწმის მიერ სასამართლოში მიცემული ინფორმაცია სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა შესახებ. ჩვენების მიცემა კი, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, გულისხმობს ვერბალურ (სიტყვიერ), წერილობით ან სხვა ნებისმიერი ფორმის ქმედებაში საკუთარი ნებელობითი ელემენტის რეალიზებას, გამოხატვას.⁸ თუ მოწმეს სურს სასამართლოში ჩვენების მიცემა, ვერავინ აუკრძალავს მას ამის გაკეთებას, თვით ბრალდებულსაც კი.⁹

აღსანიშნავია, რომ მოწმეს გათვითცნობიერებული უნდა ჰქონდეს საკუთარი უფლება-მოვალეობები სისხლის სამართლის პროცესში.¹⁰ საქართველოს სსსკ-ის 49-ე მუხლი განსაზღვრავს მოწმის უფლება-მოვალეობებს. ერთი მხრივ, მოწმეს უფლება აქვს: იცოდეს, რა საქმის გამოა გამოძახებული; თუ არ იცის ან სათანადოდ არ იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა ან აქვს შესაძლებლობის იმგვარი შეზღუდვა, რომელიც ჟესტური ენის გარეშე მასთან კომუნიკაციას გამორიცხავს, ჩვენება მისცეს მშობლიურ ან მისთვის სასურველ სხვა ენაზე და ისარგებლოს თარჯიმნის მომსახურებით სახელმწიფოს ხარჯზე; გაეცნოს მისი მონაწილეობით ჩატარებული საგამომძიებო მოქმედების ოქმს, მოითხოვოს მასში შენიშვნების, დამატებებისა და ცვლილებების შეტანა; არ მისცეს ჩვენება, რომელიც დანაშაულის ჩადენაში ამხელს მას ან მის ახლო ნათესავს; მონაწილეობა მიიღოს საგამომძიებო მოქმედების ჩატარებაში; და მოითხოვოს დაცვის სპეციალური ღონისძიების გამოყენება. აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული უფლებები არ არის ამომწურავი და მოწმის სხვა უფლებები მითითებულია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის სხვადასხვა მუხლში.¹¹ მაგ. მოწმის უფლება, ისარგებლოს მოწმისა და დაზარალებულის კოორდინატორით¹²; დაცვის

⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N1/4/809 „საქართველოს მოქალაქე ტიტოკო ჩორგოლიანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2018 წლის 14 დეკემბერი. პარაგრაფი 42.

⁹ Mitchell Caldwell and Carlo Spiga, 'Crippling the Defense of an Accused: The Constitutionality of the Criminal Defendant's Right to Testify,' (2006) 6 (1) Wyoming Law Review 311.

¹⁰ Julia Muraszkiewicz, 'The Role of Witness, Expertise, and Testimony' (2016) 28 (1) International Journal of Refugee Law 165.

¹¹ ავტორთა კოლექტივი, supra სქოლიო 4, 209.

¹² მუხლი 581, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=163>> [11.03.2024].

სპეციალური ღონისძიებით სარგებლობის უფლება¹³; მოწმის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებიდან გამომდინარე, მოსამართლის მიერ სხდომის დახურვის შესაძლებლობა¹⁴; სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ შემთხვევებში დისტანციურად დაკითხვის შესაძლებლობა¹⁵; მეორე მხრივ, მოწმე ვალდებულია: გამოცხადდეს სასამართლოს გამოძახებით; უპასუხოს დასმულ შეკითხვებს; არ გაამჟღავნოს საქმესთან დაკავშირებით მისთვის ცნობილი გარემოებები, თუ იგი ამის შესახებ გააფრთხილა სასამართლომ; დაიცვას წესრიგი საქმის სასამართლო განხილვის დროს და სხდომის თავმჯდომარის ნებართვის გარეშე არ დატოვოს სასამართლო სხდომის დარბაზი.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი განსაზღვრავს მოწმის ჩვენების მტკიცებულებად ვარგისიანობის კრიტერიუმებს.¹⁶ მოწმეს უნდა შეეძლოს, სწორად აღიქვას, დაიმახსოვროს და აღიდგინოს ფაქტები, ხოლო ჩვენების მიცემისას, მან უნდა მიუთითოს წარმოდგენილი ინფორმაციის წყარო.¹⁷ ვინაიდან აღნიშნული ინფორმაცია მიღებულია უცნობი წყაროდან, მისი შემოწმება გართულებულია, მოცემულ შემთხვევაშიც მტკიცებულება უნდა ემსახურებოდეს საქმის კონკრეტულ გარემოებებს და არა ვარაუდს.¹⁸

უნდა აღინიშნოს, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი განსახვავებს მოწმის პირდაპირ და ირიბ ჩვენებას. მოწმის პირდაპირ ჩვენებად შეგვიძლია მივიჩნიოთ იმ მოწმის ჩვენება, რომელმაც „პირადად დაინახა, მოისმინა ან სხვაგვარად შეიტყო“ საქმისთვის მნიშვნელოვანი ინფორმაცია.¹⁹ ირიბია მოწმის ის ჩვენება, რომელიც ეფუძნება სხვა პირის მიერ გავრცელებულ ინფორმაციას²⁰, ე.ი. აღნიშნული ინფორმაცია სხვა პირისგან გახდა ცნობილი.²¹ დღეის მდგომარეობით, ირიბი ჩვენება დასაშვები მტკიცებულებაა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ირიბი ჩვენების მიმცემი პირი მიუთითებს ინფორმაციის წყაროს, რომლის იდენტიფიცირება და რეალურად

¹³ მუხლები 67-68, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=163>> [11.03.2024].

¹⁴ მუხლი 182, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=163>> [11.03.2024].

¹⁵ მუხლი 243, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=163>> [11.03.2024].

¹⁶ თუმანიშვილი, supra სქოლიო 5, 159.

¹⁷ მუხლი 75, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=163>> [11.03.2024].

¹⁸ მიხეილ მამნიშვილი, მტკიცებულებათა კლასიფიკაცია და მათი სახეები, პროფესორ შოთა ფაფიაშვილის დაბადებიდან მე-80 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო შრომები კრებული (იურისტების სამყაროს გამომცემლობა 2015) 235.

¹⁹ თუმანიშვილი, supra სქოლიო 5, 212.

²⁰ ირინე ურუშაძე, ირიბი ჩვენება, როგორც მტკიცებულება სისხლის სამართლის პროცესში – საერთო სასამართლოების პრაქტიკის კვლევა (2015) 8.

²¹ ავტორთა კოლექტივი, supra სქოლიო 4, 265.

არსებობის შემოწმება შესაძლებელია, ამასთანავე, სასამართლოში საქმის არსებითი განხილვის დროს ირიბი ჩვენება დასაშვები მტკიცებულებაა, თუ იგი დასტურდება სხვა ისეთი მტკიცებულებით, რომელიც არ არის ირიბი ჩვენება.²² 2013 წლის 14 ივნისამდე, სასამართლოში საქმის არსებითი განხილვის დროს ირიბი ჩვენება სხვა მტკიცებულებით დასტურდებოდა, ხოლო აღნიშნული საკანონმდებლო ცვლილების შემდგომ, ირიბი ჩვენება სხვა ისეთი მტკიცებულებით დასტურდება, რომელიც არ არის ირიბი ჩვენება.²³ 2015 წლის 22 იანვრის გადაწყვეტილებით კი, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად ცნო ირიბი ჩვენების საფუძველზე გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისა და ირიბი ჩვენების საფუძველზე პირის ბრალდებულად ცნობის შესაძლებლობა.²⁴

სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა ითვალისწინებს ჩვენების მიცემის ვალდებულებიდან გათავისუფლებების გამონაკლისებს, რომლებიც მოცემულია საქართველოს სსსკ-ის 49-ე და 115-ე მუხლებში, რომლის თანახმად, მოწმეს უფლება აქვს არ მისცეს ჩვენება, რომელიც დანაშაულის ჩადენაში ამხელს მას ან მის ახლონათესავს. საქართველოს სსსკ-ის 50-ე მუხლი კი ჩამოთვლის იმ პირებს, რომელთაც, ერთი მხრივ, არ ეკისრებათ ჩვენების მიცემის ვალდებულებას, ხოლო, მეორე მხრივ, სასამართლოს ანიჭებს მოწმის მოვალეობის შესრულებისაგან გათავისუფლების უფლებამოსილებას.

ყოველივე ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, მოწმის იმუნიტეტი, როგორც სისხლის სამართლის საპროცესო ინსტიტუტი, არის სამართლებრივი (გამონაკლისი) ნორმების ერთობლიობა, რომელიც ითვალისწინებს გარკვეული კატეგორიის მოწმეების უფლებას, უარი თქვან ჩვენების მიცემაზე. აღნიშნული იყოფა სამ ჯგუფად: 1. პირები, რომლებიც, როგორც წესი, არ შეიძლება დაიკითხონ მოწმის სახით სისხლის სამართლის საქმეზე; 2. პირები, რომლებიც, როგორც წესი, შეიძლება დაიკითხონ მოწმის სახით, მაგრამ უფლება აქვთ უარი განაცხადონ ჩვენების მიცემაზე; 3. პირები, რომლებიც სასამართლომ შეიძლება გაათავისუფლოს მოწმის მოვალეობის შესრულებისგან. მოწმის იმუნიტეტის ობიექტური და სუბიექტური გაგება შემოიფარგლება მისი ორ ჯგუფად დაყოფით: ა) უფლება, არ დაიბრალოს დანაშაული; ბ) ჩვენების მიცემაზე უარის თქმის უფლება. თვითინკრინაციისგან დაცვის უფლების მიხედვით, მოწმის იმუნიტეტი შეიძლება დაიყოს როგორც

²² მუხლი 76, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=163>> [11.03.2024].

²³ მუხლი 73, საქართველოს კანონი „საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ“ 14 ივნისი, 2013. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 741-III.

²⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N1/1/548 „საქართველოს მოქალაქე ზურაბ მიქაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 2015 წლის 22 იანვარი. პარაგრაფი III.

აბსოლუტური (იმპერატიული) და ფარდობითი (დისპოზიციური) იმუნიტეტი. აბსოლუტური იმუნიტეტისას მოწმეს კანონით აქვს უფლება, უარი თქვას ჩვენების მიცემაზე. პირი, რომელიც ფიზიკური ან გონებრივი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონეა, არ შეუძლია სათანადოდ გაიაზროს და დაიმას-სოვროს საქმის არსებითი გარემოებები, არ შეიძლება დაიკითხოს მოწმის სახით. ფარდობითი (დისპოზიციური) იმუნიტეტი მოქმედებს, როდესაც მოწმეს აქვს არჩევნის შესაძლებლობა, კერძოდ, ჩვენების მიცემაზე უარის თქმის უფლება. ამ ტიპის იმუნიტეტი ვრცელდება ბრალდებულზე.²⁵

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სსკ-ის 47-ე მუხლი ბრალდებულთან ერთად დაზარალებულსაც ანიჭებს მოწმის სტატუსს ჩვენების მიცემისას, მაგრამ საქართველოს სსკ-ის 370-ე მუხლი ცალ-ცალკე მოიხსენიებს დაზარალებულს და მოწმეს. მაშასადამე, მატერიალური სისხლის სამართალი განასხვავებს მოწმეს (ე. წ. მოწმე ვიწრო გაგებით) და დაზარალებულ – მოწმეს (ე.წ. მოწმე ფართო გაგებით). საპირისპირო მსჯელობაა განვითარებული საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის 2021 წლის 28 დეკემბრის გადაწყვეტილებაში. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო ტერმინ „მოწმეში“ მოიაზრებს ბრალდებულსაც, რომელიც იძლევა ჩვენებას საკუთარი თავის დაცვის ინტერესებიდან გამომდინარე და, შესაბამისად, სისხლის სამართლის პროცესში ბრალდებულს აყენებს არჩევნის წინაშე – დუმილის უფლებით სარგებლობასა და სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრების რისკის პირობებში საკუთარი თავის დასაცავად ჩვენების მიცემას შორის.²⁶ ასეთ შემთხვევაში, ჩნდება კითხვა, თუ რატომ გამიჯნა კანონმდებელმა დაზარალებული მოწმე „კლასიკური“ მოწმისგან?! აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სსკ-ის 370-ე მუხლში მოწმესა და დაზარალებულთან ერთად არაა მითითებული ბრალდებულის მიერ ცრუ ჩვენების მიცემა.²⁷ გარდა ამისა, საქართველოს სსკ-ის 74-ე მუხლი მკაფიოდ მიჯნავს ბრალდებულის ჩვენებას სხვა მოწმეების ჩვენებისგან და განსხვავებულად განიხილავს ბრალდებულის ქცევას ჩვენების მიცემისას.²⁸ აღნიშნული ქმედების გამო, არ არსებობს სამართლებრივი საფუძველი ბრალდებულის სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებებაში მისაცემად და მათი სამართლებრივი სტატუსის გასაიგივებლად.

შესაბამისად, ბრალდებულისა და მოწმის პროცესუალური სტატუსიდან გამომდინარე, სამართლებრივი მდგომარეობით ისინი პროცესის მკვეთრად განსხვავებული მონაწილეები არიან.²⁹

²⁵ Magda Tatishvili, ‘Witness Immunity in Criminal Procedure’ (2019) 1 Journal of Law (TSU) 157-158.

²⁶ გიორგი თუმანიშვილი, „ცრუ ჩვენება, როგორც ბრალდებულის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველი“ (2023) 1 გერმანულ-ქართული სისხლის სამართლის ჟურნალი 13-14.

²⁷ თუმანიშვილი, *supra* სქოლიო 5, 208.

²⁸ *ibid*, 14.

²⁹ ლილი მსხილაძე, ‘ბრალდებულის უფლება – მისცეს ჩვენება’ (2016) 4 (52) 16 მართლმსაჯულება და კანონი 7.

III. ბრალდებულის ჩვენების სამართლებრივი ანალიზი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით

ბრალდებული სისხლის სამართლის პროცესის მთავარი ქვაკუთხედი. საქართველოს სსსკ-ის მე-3 მუხლის მე-19 ნაწილის თანახმად, ბრალდებული არის პირი, რომლის მიმართაც არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ მან ჩაიდინა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაული. ბრალდებულის სტატუსი განსაკუთრებულ საპროცესო სტატუსს გულისხმობს, ვინაიდან აღნიშნული სტატუსის შეძენით, ბრალდებული გარკვეულ უფლება-მოვალეობებს იძენს. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სსსკ-ის 38-ე მუხლი ბრალდებულის უფლება-მოვალეობებს ეხება, თუმცა რეალურად მხოლოდ უფლებებს მოიცავს და მასში მოვალეობებზე საუბარი არ არის.³⁰ პირი ბრალდებულის სტატუსს სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებით იძენს. თავის მხრივ, საქართველოს სსსკ-ის 167-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სისხლისსამართლებრივი დევნა იწყება პირის დაკავებისთანავე ან ბრალდებულად ცნობისთანავე (თუ ის არ დაუკავებიან). შესაბამისად, პირი ბრალდებულის სტატუსს დაკავებით ან ბრალდებულად ცნობით იძენს.

სისხლის სამართალში დღემდე უმნიშვნელოვანესია ბრალდების შესახებ დადგენილების სწორად და კანონიერად გაცნობა ბრალდებულისთვის, თუ რაში ედება მას ბრალი, რა უფლებები აქვს მას და როგორ შეუძლია მათი გამოყენება. ბრალდებულს აუცილებლად უნდა ჰქონდეს იმის შესაძლებლობა, რომ საკუთარი თავი დაიცვას სასამართლოში, დუმილით თუ ჩვენებით, მას ამის უფლება აქვს და არასდროს არ უნდა წაერთვას. აღნიშნული ასევე მოიცავს, სულ ცოტა, უფლებას, დაკითხოს მის წინააღმდეგ მოწმეები, მისცეს ჩვენება და წარმოდგენილი იყოს ადვოკატით.³¹ არცერთი პირი არაა ვალდებული სისხლის სამართლის საქმეზე, სასამართლო სხდომის დარბაზში მიმდინარე პროცესზე საკუთარი თავის საწინააღმდეგო ჩვენება მისცეს.³² დუმილის უფლებით სარგებლობა ბრალდებულის ფუნდამენტური უფლებაა, თუმცა ისიც მისი უფლებაა, რომ მისცეს ჩვენება, თუნდაც საკუთარი თავის მამხილებელი.³³

საქართველოს სსსკ-ის 74-ე მუხლის თანახმად, ბრალდებულის ჩვენება არის მის მიერ სასამართლოში მიცემული ინფორმაცია სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა შესახებ. ამავე მუხლის მეორე და მესამე ნაწილის თანახმად, ჩვენების მიცემა ბრალდებულის უფლებაა. ბრალდებულის

³⁰ ბადრი ნიპარიშვილი, 'არჩევანი ბრალდებულის მიერ ჩვენების მიცემისა და დუმილის უფლებებს შორის' (2020) 1 (65) 20 მართლმსაჯულება და კანონი 10.

³¹ Caldwell and Spiga, supra სქოლიო 9, 212.

³² Dianne K. LeVerrier, 'Self Incrimination' (2000) 16 (2) Touro Law Review 701.

³³ Caldwell and Spiga, supra სქოლიო 9, 311.

მიერ ჩვენების მიცემაზე უარის თქმის ან ცრუ ჩვენების მიცემის ფაქტი არ შეიძლება შეფასდეს მისი ბრალეულობის დამადასტურებელ მტკიცებულებად.

ბრალდებულის უფლებები გარანტირებულია საქართველოს კონსტიტუციით, რომლის 31-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, ბრალდებულს უფლება აქვს, მოითხოვოს თავისი მოწმეების გამოძახება და ისეთივე პირობებში დაკითხვა, როგორიც აქვთ ბრალდების მოწმეებს, ხოლო იმავე მუხლის მე-11 პუნქტის შესაბამისად, არავინ არის ვალდებული მისცეს თავისი ან იმ ახლობელთა საწინააღმდეგო ჩვენება, რომელთა წრე განისაზღვრება კანონით.

ბრალდებულის ფუნდამენტურ უფლებებს განამტკიცებს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციაც, რომლის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად, ყოველი ადამიანი, მისი სამოქალაქო ხასიათის უფლებებისა და მოვალეობების, ან მისთვის წარდგენილი სისხლისსამართლებრივი ბრალდების საფუძვლიანობის გამორკვევისას, აღჭურვილია გონივრულ ვადაში მისი საქმის სამართლიანი და საქვეყნოდ განხილვის უფლებით კანონის საფუძველზე შექმნილი დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლოს მიერ. სასამართლო გადაწყვეტილება ცხადდება საქვეყნოდ, თუმცა მთელ სასამართლო პროცესზე ან მის ნაწილზე პრესა და საზოგადოება შეიძლება არ იქნეს დაშვებული დემოკრატიულ საზოგადოებაში მორალის, საზოგადოებრივი წესრიგის ან ეროვნული უშიშროების ინტერესებისათვის, აგრეთვე, როდესაც ამას მოითხოვს არასრულწლოვნის ინტერესები, ან მხარეთა პირადი ცხოვრების დაცვა, ანდა, რამდენადაც, სასამართლოს აზრით, ეს მკაცრად აუცილებელია განსაკუთრებული გარემოებების არსებობის გამო, ვინაიდან საქვეყნოება დააზარალებდა მართლმსაჯულების ინტერესს, ხოლო მე-6 მუხლის მე-3(d) პუნქტის მიხედვით, ყოველ პირს, ვისაც ბრალად ედება სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენა, აქვს, სულ მცირე, შემდეგი უფლებები: დაიკითხოს ან დააკითხინოს ბრალდების მოწმეები და გამოაძახებინოს და დააკითხინოს დაცვის მოწმეები ბრალდების მოწმეთა თანაბარ პირობებში.

პროფესორი გ. თუმანიშვილი ბრალდებულს განიხილავს არა მხოლოდ პროცესის აქტიურ სუბიექტად, არამედ როგორც მტკიცებულებას ვიწრო და ფართო გაგებით. მტკიცებულების ვიწრო გაგებას ბრალდებულის ჩვენებას მიაკუთვნებს, ხოლო ბრალდებულის მიმართ ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედებების შედეგად მოპოვებულ ნიმუშებს მტკიცებულების ფართო გაგებას უკავშირებს.³⁴ ბრალდებულის მიერ მიცემული ინფორმაცია, როგორც წესი, გამოსაკვლევი გარემოებების სრულყოფილად შემოწმებისა და შეფასების საფუძველს იძლევა.³⁵ მნიშვნელოვანია, აღინიშნოს, რომ

³⁴ თუმანიშვილი, *supra* სქოლიო 5, 206-207.

³⁵ მამნიაშვილი, *supra* სქოლიო 18, 234.

„ბრალდებულის მიერ ჩვენების მიცემა მის სუბიექტურ ნებაზეა დამოკიდებული და არ წარმოადგენს სისხლის სამართლის საქმეზე აუცილებელ და სავალდებულო მტკიცებულებას.“³⁶ ბრალდებულის სტატუსი ბრალდებულს სისხლის სამართალწარმოების ორგანოებთან აქტიური თანამშრომლობისგან ათავისუფლებს, ამასთანავე, როდესაც ბრალდებულზე ვსაუბრობთ, ავტომატურად დუმილის უფლების საკითხიც წამოიჭრება. საქართველოს სსსკ-ის 38-ე მუხლის მე-4 ნაწილის მიხედვით, ბრალდებულს შეუძლია ნებისმიერ დროს გამოიყენოს დუმილის უფლება. თუ ბრალდებული ირჩევს დუმილის უფლებას, ეს არ შეიძლება შეფასდეს მისი ბრალეულობის დამადასტურებელ მტკიცებულებად.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ბრალდებულმა შეიძლება გადაწყვიტოს უარი თქვას ჩვენებაზე უმიზეზოდ, ყოველგვარი ლოგიკური ახსნის გარეშე, აღნიშნულ შემთხვევაში არ უნდა დავეყრდნოთ მხოლოდ ვარაუდებს, თუ რატომ გადაწყვიტა ბრალდებულმა, გამოეყენებინა დუმილით სარგებლობის უფლება. არსებობენ ბრალდებულები, რომლებიც მართლაც შორდებიან ლოგიკას და აბსოლუტურად აუხსნელი და კონტექსტიდან ამოვარდნილია მათი დუმილი. თუ ბრალდებულის დაკითხვა შეუძლებელია, შესაძლებელია მისი დუმილი დანაშაულის გრძნობით იყოს გამოწვეული. აღსანიშნავია, რომ ბრალდებულის დუმილი არცერთ შემთხვევაში არ შეიძლება იყოს გამოყენებული მის წინააღმდეგ, როგორც მისი დანაშაულის ჩადენის მტკიცებულება. თვით ბრალდებულის აღიარებაც კი ვერ დაედება საფუძვლად მის გამამტყუნებელ განაჩენს, თუკი საქმეში არ მოიპოვება აღნიშნულის დამადასტურებელი სხვა მტკიცებულებები. არასწორი იქნება იმის მტკიცება, რომ დამნაშავედ შევრაცხოთ ყველა, ვინც დუმილის უფლებით ისარგებლებს. დუმილის უფლება არის თავისუფლების მნიშვნელოვანი გარანტი. იმ დასკვნის გამოტანა, რომ ვინც დუმს, დამნაშავეა, ლოგიკურია მხოლოდ მაშინ, როცა საქმის სხვა კონკრეტული გარემოებები იმავეზე მეტყველებს.³⁷

სამართლებრივი სისტემები განსაზღვრავენ, მიუთითებს თუ არა დუმილი თითოეულ ქვეყანაში დანაშაულზე. სხვადასხვა სამართლებრივ სისტემაში, რომლებიც მალავს ბრალდებულის კრიმინალურ ჩანაწერს, მის ნასამართლობას, პასუხი კითხვაზე, მიუთითებს თუ არა ბრალდებულის უარი ჩვენების მიცემაზე მის დამნაშავეობაზე, უნდა განისაზღვროს თითოეულ შემთხვევაში ინდივიდუალურად. ზოგადად, სამ ძირითად მიზეზს ასახელებენ ბრალდებულის დუმილის ასახსნელად: პირველი, ბრალდებული დამნაშავეა და არ სურს ცრუ ჩვენების „ჩადენა“; მეორე, ბრალდებული უარყოფს

³⁶ ავტორთა კოლექტივი, *supra* სქოლიო 4, 256.

³⁷ Helga Zandberg, 'The Right to Avoid Self-Incrimination and the Concealment of a Defendant's Criminal Past' (2010) 8 (1) *Dartmouth Law Journal* 3.

სასამართლოს, არ ცნობს მის იურისდიქციას და პრინციპულად უარს ამბობს ჩვენების მიცემაზე; მესამე, ბრალდებულს განზრახული აქვს, რომ დაიცვას დამნაშავე მესამე პირი, რომელსაც მისი ჩვენება გამოააშკარავებს. ცხადია, რომ ბრალდებული არის დამნაშავე, თუ მეორე და მესამე მოტივაცია არ არსებობს. ასეთ შემთხვევაში, ბრალდებულს შეუძლია მისცეს ჩვენება მხოლოდ მას შემდეგ, რაც მოისმენს ბრალდების მხარის ყველა მოწმეს და ჩათვლის, რომ დუმილი არის „ყრუ“ და უშედეგო. გარდა ამისა, ბრალდებული არ განიცდის ზეწოლას სასამართლოში ჩვენების მიცემისას, როგორც ეს შეიძლება იყოს პოლიციაში გამოკითხვის დროს. სასამართლოში ბრალდებულს აქვს საბოლოო შესაძლებლობა, განმარტოს საკუთარი თავი და ასეთ შესაძლებლობაზე უარის თქმა ერთგვარად მიუთითებს დანაშაულის გრძნობაზე. თუ ბრალდებული უარს იტყვის ჩვენების მიცემაზე, რადგან ის უარყოფს სასამართლოს უფლებამოსილებას ან სურს დაიცვას მესამე დამნაშავე პირი, მისი ასეთი გადაწყვეტილება აუცილებლად არ მიუთითებს დანაშაულზე, თუმცა ასეთი სიტუაციები გამონაკლისია.³⁸

მართალია, საქართველოს სსსკ-ის 47-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოში ჩვენების მიცემისას მოწმის სტატუსით სარგებლობენ, მისი უფლებები ენიჭებათ და მისი მოვალეობები ეკისრებათ ასევე გამომძიებელს, პროკურორს, ბრალდებულს, დაზარალებულს, ექსპერტსა და თარჯიმანს. ზემოაღნიშნული, შესაძლოა, ბრალდებულს ჩვენების მიცემის მიზნებისათვის მოწმის უფლებამოვალეობებში აქცევდეს და, შესაბამისად, იმავე კოდექსის 48-ე მუხლის მე-2 ნაწილით, ცრუ ჩვენების მიცემის შემთხვევაში, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის თაობაზე გაფრთხილების წესის აღსრულებასაც მოითხოვდეს. მიუხედავად იმისა, რომ ამავე ნაწილში მითითებულია ჩვენების მიცემაზე უარისთვის პასუხისმგებლობის შესახებ გაფრთხილების ვალდებულებაც, აღნიშნული დავის საგანს არ წარმოადგენს. ეჭვგარეშეა, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა დუმილის უფლებით სარგებლობისას ნეგატიური დასკვნის გამოტანის შესაძლებლობას კრძალავს, თუმცა პრობლემა ისევ პრობლემად რჩება.³⁹ საინტერესოა, ხომ არ ზღუდავს მოწმის, მით უმეტეს, ბრალდებულის უფლებებს, დილემა: „ან გაჩუმდი, ან ილაპარაკე სიმართლე?“⁴⁰

სასამართლოში მოწმის სახით ბრალდებულის დაკითხვისას მასზე ვრცელდება ფიცის დადების ვალდებულება,⁴¹ თუმცა ბრალდებულის ჩვენების მხედველობაში მიღება ისე, როგორც ეს სხვა დანარჩენი მოწმეების შემთხვევაში ხდება, – არასწორია. მისი ჩვენება ხშირად ერთადერთი და

³⁸ Zandberg, supra სქოლიო 37, 2.

³⁹ ნიპარიშვილი, supra სქოლიო 30, 11.

⁴⁰ Patricia J Kerrigan, ‘Witness Preparation’ (1999) 30 (4) Texas Tech Law Review 1367.

⁴¹ მსხილაძე, supra სქოლიო 29, 7.

განსაკუთრებულია, ვინაიდან არავინ შესწრებია დანაშაულის ჩადენის ფაქტს და არავინ არსებობს, ვინც ბრალდებულის ჩვენებას უარყოფს. ბრალდებული არის ერთადერთი მოწმე სისხლის სამართლის პროცესში, რომელსაც აქვს ჩვენების მიცემის აბსოლუტური უფლება. გარდა ამისა, ბრალდებულს არ უნდა აეკრძალოს უფლება, შთაბეჭდილება მოახდინოს მოსამართლესა და ნაფიც მსაჯულებზე, შეუქმნას გარკვეული წარმოდგენა ამა თუ იმ მოვლენაზე⁴² ბრალდებულისათვის მოწმის სახით ცრუ ჩვენებისთვის პასუხისმგებლობის დაკისრება გარკვეულწილად ბრალდებულს ზღუდავს, აირჩიოს დაცვის ტაქტიკა და განავითაროს ის ვერსია, რამაც, შესაძლოა, საბოლოოდ მის მიმართ გამამართლებელი განაჩენის დადგენა განაპირობოს. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი კი დაცვის მხარეს ანიჭებს უფლებამოსილებას, თავად განსაზღვროს, რა სახის მტკიცებულებები წარადგინოს. ასეთ პირობებში ბრალდებულს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, ჩვენების მიცემისას სასამართლოს მიაწოდოს მხოლოდ ის ინფორმაცია, ისეთი სახით, რომელიც მისთვის სასარგებლოა და არ უნდა დაეკისროს ვალდებულება, ყველა ფაქტობრივი გარემოების გარშემო სასამართლოს მისცეს ამომწურავი და ზუსტი ჩვენება.⁴³

არავინ არ უნდა იყოს ვალდებული, მისცეს საკუთარი თავის წინააღმდეგ ჩვენება და აღნიშნული უფლების ჩამორთმევა დაუშვებელია კანონმდებლობითაც.⁴⁴ არსებობს მოსაზრება, რომ ბრალდებული არ უნდა დაიკითხოს ჯვარედინი დაკითხვის წესითაც კი.⁴⁵ 1866 წელს მასაჩუსეტსის საკანონმდებლო ორგანოს ინიციატივით, ბრალდებულს საშუალება მიეცა შეენარჩუნებინა საკუთარი „საიდუმლოებები“. ბრალდებული არ ექვემდებარება ჯვარედინ დაკითხვასაც კი. ბრალდებულის ერთადერთი საქმე გულხელდაკრეფილი ყოფნაა. რაც შეეხება ცრუ ჩვენებას, ცრუ ჩვენების მიცემა ბრალდებულს თავის დასაცავად ნებისმიერ დროს შეუძლია.⁴⁶

მეორე მხრივ, არსებობს მოსაზრება, რომ ცრუ ჩვენების დასაშვებობა გამოიწვევს სისხლის სამართალში ცრუ და უსარგებლო ჩვენებების დაგროვებას, გარდა ამისა, იქმნება საფრთხე, რომ ნაფიცი მსაჯულები აღარ დაიჯერებენ არცერთი ბრალდებულის ჩვენებას.⁴⁷

აღსანიშნავია, რომ ჩვენების მიცემა ბრალდებულის არაერთხელ აღიარებული უფლებაა და სასამართლოში საქმის არსებითად განხილვის პროცესზე, ბრალდებულის მიერ მხოლოდ მოწმის სახით ჩვენების მიცემა და

⁴² Caldwell and Spiga, *supra* სქოლიო 9, 126.

⁴³ ნიპარიშვილი, *supra* სქოლიო 30, 11.

⁴⁴ Calvert, 'Testimony of the Accused' (1887) 11 (4) Virginia Law Journal 194.

⁴⁵ *ibid*, 195.

⁴⁶ 'Testimony of Person Accused of Crime' (1867) 1 (3) American Law Review 443-449.

⁴⁷ *ibid*, 450.

აღნიშნულ ჩარჩოში მოქცევა, მიჩნეული უნდა იქნეს ბრალდებულის საყოველთაოდ აღიარებული უფლების დაუშვებელ შეზღუდვად.⁴⁸ როცა ინდივიდს ჩამოართმევენ მის უფლებებს და სახელმწიფოს ეძლევა საშუალება, რომ ბრალდებულის წინააღმდეგ გამოიყენოს დუმილის უფლება და ამით თავისივე ქმედებით ხელოვნურად და შეფარვით აზიანებს ბრალდებულს, ასეთი სასამართლო პროცესი არასოდეს უნდა იყოს დაშვებული, თუნდაც უმნიშვნელო დოზით.⁴⁹

არაერთმა სასამართლომ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ ბრალდებულისთვის დუმილის უფლება, ისევე, როგორც ჩვენების მიცემის უფლება, არის ერთ-ერთი უფლება, რომელიც არსებითია სამართლიან სასამართლო პროცესში. სამართლიანი პროცესი მოიცავს მოსმენისა და ჩვენების მიცემის უფლებებს თავისუფლებაზეზღუდული პირისთვის. აღნიშნული უფლებების შეზღუდვა თავად ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის უხეში დარღვევაა. გარდა ამისა, ერთხმად აღიარებულია, რომ დაცვის მხარის არცერთ მტკიცებულებას, თუნდაც დაცვის მხარის მოწმის ჩვენებას, არ აქვს ის წონა, რაც თავად ბრალდებულის ჩვენებას.⁵⁰

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ თავისი სამართლებრივი მდგომარეობებიდან გამომდინარე, ბრალდებული და მოწმე არსებითად განსხვავებული პროცესუალური ფიგურები არიან და ბრალდებულისა და მოწმის ჩვენებების გაიგივება, თუ ეს ბრალდებულის სურვილი არ იქნება, ბრალდებულის უფლებების დარღვევად უნდა იქნეს მიჩნეული.⁵¹ ბრალდებულისა და მოწმის უფლება-მოვალეობების დოქტრინალური ანალიზი ცხადყოფს, რომ ბრალდებულის მოწმის სახით დაკითხვის საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესი ზღუდავს ბრალდებულის უფლებებს⁵², რაც საბოლოოდ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის 2021 წლის 28 დეკემბრის გადაწყვეტილებით კიდევ უფრო გამყარდა.⁵³

⁴⁸ ნიპარიშვილი, *supra* სქოლიო 30, 11.

⁴⁹ Brian Kurbjeweit, 'The Privilege against Self-Incrimination: Is the Court Chipping Away at our Most Precious Right' (2000) 9 (2) Widener Journal of Public Law 195.

⁵⁰ Caldwell and Spiga, *supra* სქოლიო 9, 115.

⁵¹ ნიპარიშვილი, *supra* სქოლიო 30, 11.

⁵² მსხილაძე, *supra* სქოლიო 29, 7.

⁵³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის გადაწყვეტილება საქმეზე N3/2/1478, 2021 წლის 28 დეკემბერი.

IV. დასკვნა

დასკვნის სახით, შეიძლება ითქვას, რომ თავისი სამართლებრივი მდგომარეობიდან გამომდინარე, ბრალდებული და მოწმე არსებითად განსხვავებული პროცესუალური ფიგურები არიან და ბრალდებულისა და მოწმის ჩვენებების გაიგივება, თუ ეს ბრალდებულის სურვილი არ იქნება, ბრალდებულის უფლებების დარღვევად უნდა იქნეს მიჩნეული. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის 2021 წლის 28 დეკემბრის გადაწყვეტილების მიღებით კიდევ უფრო შეიზღუდა ბრალდებულის საერთაშორისოდ აღიარებული – თვითინკრიმინაციისგან დაცვის უფლება. შეიძლება ითქვას, რომ საკონსტიტუციო სასამართლომ ახალი სამართლებრივი რეალობა შექმნა და სამოსამართლო პრაქტიკას ღიად დაუტოვა არაერთი საკითხი. ბრალდებული გამოუვალ მდგომარეობაში ჩააყენა და სტანდარტულ მოწმესთან გააიგივა. ბრალდებულს მხოლოდ ორი ალტერნატივა დაუტოვა – ისარგებლოს დუმილის უფლებით, ან თქვას სიმართლე, თუმცა დუმილის უფლებით სარგებლობაც ერთგვარ შენიღბულ პასუხს წარმოადგენს.

საკონსტიტუციო სასამართლოს ერთ-ერთ მოვალეობად სამართალწარმოების პროცესში არსებული ხარვეზების აღმოფხვრა მიიჩნევა და არა ახალი, დამატებითი ხელოვნური ბარიერების შექმნა, რაც ეწინააღმდეგება საერთაშორისოდ ერთხმად აღიარებულ პრინციპებსა და დანაწესებს. საბოლოოდ, შეიძლება ითქვას, რომ თვითინკრიმინაციისგან დაცვის პრივილეგია არის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი უფლება სისხლის სამართალწარმოების პროცესში, რომელიც დაფუძნებულია უდანაშაულობის პრეზუმფციამ. თვითინკრიმინაციის დაცვის პრივილეგია კრძალავს სწორედ პირის ნებაზე ზემოქმედებას, მისცეს ჩვენება, რაიმე ფორმით, საკუთარი თავის წინააღმდეგ, ბრალდებული კი, მისი განსაკუთრებული სტატუსიდან გამომდინარე, არ უნდა გაიგივდეს მოწმესთან და არ უნდა აღმოჩნდეს არჩევნის წინაშე – ისარგებლოს დუმილის უფლებით, თუ თქვას სიმართლე.